

קטו-ב ועמדו קינין בו ביום ברבעתים. כל קן ברבע דינר כסף. (132)

הרי להביא ש"דינרי" משמעותו דינר זהב, ואילו "דינרין" משמעותם דינרי כסף. (133)

שנינו במשנה: כתוב מלמעלה מנה, ומלמטה מאתים, מלמעלה מאתים ומלמטה מנה, הכל הולך אחר התחתון. אם כן למה כותבין את העליון, שאם תמחק אות אחת מן התחתון

ילמד מן העליון.

תנו רבנן: ילמד התחתון מן העליון באות אחת, רק אם חסר אות אחד בלבד בסוף השטר כשחוזרים על הדברים, אז למדין מתחילת השטר, אבל לא בשתי אותיות. אם חסר למטה שתי אותיות ביחס לעליון, אין למדין מהעליון אלא הולכים רק אחר התחתון.

שמעון בן גמליאל לפטור את כולן, שהרי אומרים לאדם חטא באיסור קל כדי שינצל חבירך איסור חמור.

המגן אברהם [ר ב א] למד מכאן שאם הגויים הפקיעו את מחיר הדגים, נכון לתקן שלא יקנו דגים לשבת.

והחתם סופו שם כתב, שאין הנידון דומה לראיה. כי כאן לא הורה רבן שמעון בן גמליאל לאסור אלא שאין השאר עליה חובה, ואם בכל זאת תרצה להביא את יתר הקרבנות היא רשאית. ומן הסתם עשו כן אחר שהוולו העופות. מה שאין כן אם עבר השבת בלי דגים, אינו יכול לתקן זאת. ועוד, שכאן רצו להציל את העני מאיסור כרת. אבל שם העני שאין ידו משגת פטור, ולמה יבטלו העשירים מעונג שבת בשביל תקנת העניים.

ומהתוס' נראה, שדעתם היא, שרבן שמעון בן גמליאל לא הורה להם שלא כדין, אלא שכך דעתו להלכה, שדי בקרבן אחד אפילו על חמש לידות וחמש זיבות ודאיות. ותמהו התוס', האך יחלוק רבן שמעון בן גמליאל על כל התנאים בכריתות הסוברים שצריך להביא קרבן נפרד על כל לידה ועל כל זיבה ודאית?

והביאו מר"ת שגורס "והשאר עליה חובה". דהיינו, שהנשים נמנעו מלהביא אפילו קרבן אחד, כי סברו שכל הקרבנות מעכבות מלאכול קדשים ואין תועלת בהבאת קרבן אחד בלבד,

לכן הורה להן רבן שמעון בן גמליאל שרק קרבן אחד מעכב באכילת קדשים, ובינתיים יביאו רק אותו, ושאר הקרבנות ישארו עליהן חובה להביאן כאשר יוולו העופות.

ויש מהראשונים בשיטה מקובצת שמפרשים על דרך זה: גם לפי הגירסא שלנו, שרבן שמעון בן גמליאל לימד אותם שאין השאר עליהם חובה, היינו שאינם מעכבים מלאכול בקדשים, אלא כיון שהביאה קרבן אחד מותרת היא מיד באכילת קדשים, ולאחר מכן תביא את שאר הקרבנות.

132. רשב"ם ותוס'. וכתבו התוס', שצריך לגרוס "רבעתים" ביו"ד אחת, ולא בשתיים, כי אז היה מתפרש שני רבעים. תוס' ד"ה רבעיתים.

133. כתבו התוס', שלפי הגירסא שלנו במשנה בכריתות לא מובן מה הראיה ש"דינרי" סתם הוא של זהב. שהרי אדרבה, מזה שנקט התנא ברישא "בדינרי זהב" והוצרך לפרש שהן של זהב, משמע שסתם "דינרי" הוא של כסף? והביאו גירסא אחרת מתורת כהנים, שבסיפא כתוב "עד שיהו בדינרין של כסף". ולפי זה ניחא. כי מאחר שבשניהם נתפרש איזה דינר, ובכל זאת נקט ברישא "בדינרי" ובסיפא "דינרין", משמע שזה של זהב וזה של כסף. תוס' ד"ה לפי.

אי הכי, גם אם חסר רק אות אחת למטה, נמי נחשוש דלמא מיתרמי למעלה שם בן שתי אותיות כגון "דן" או "נח", והוה ליה פלגיה דשמא, ונמצא שלמטה כתוב רק חצי השם?

ומתרצת הגמרא: אלא שתי אותיות היינו מעמא שאיננו למדין מהעליון, דלמא מיתרמי שם בן שלש אותיות, ואם יחסרו למטה שתי אותיות, נמצא, והוה ליה רובא דשמא. חסר למטה רוב השם, ועד כדי כך ודאי לא השמיט הסופר. (136) אבל חצי השם יתכן והשמיט, ולכן באות אחת שלעולם לא יתכן שיחסר רוב השם אנו למדין מהעליון. (137)

אמר רב פפא: פשיטא לי, שאם היה כתוב בשטר של פקדון "ספל" מלמעלה, שהיה כתוב למעלה בשטר שפלוגי הפקיד אצל

ומפרשת הברייתא: כגון חנן מחנני, וענן מענני. אם היה כתוב למטה שם המלוה "חנן", ולמעלה היה כתוב ששמו "חנני", (134) או שלמטה היה כתוב "ענן" ולמעלה "ענני", אז אנו אומרים שהוא אותו שם אלא שהסופר השמיט אות אחת. אבל אם למטה היה כתוב "חן" או "ען", איננו אומרים שהוא אותו שם והשמיט הסופר שתי אותיות. אלא נותנים את הכסף למי שנקרא בשם התחתון בלבד. (135)

ודנה הגמרא: מאי שנא שתי אותיות, דלא, שאנו חוששים דלמא מיתרמי שם בן ארבע אותיות שמא למעלה יהיה כתוב שם בן ארבע אותיות, ואם נאמר שאפשר שלמטה יהא חסר שתי אותיות נדון אותו כשם אחד עם העליון. נמצא, והוה ליה פלגיה דשמא, שלמטה כתוב רק חצי השם, ועד כדי כך מן הסתם לא השמיט הסופר לכתוב רק חצי השם למטה, אלא ודאי הוא שם אחר?

עליון מהתחתון ונוסיף יו"ד, ונמצא ששמו "חנני", או אין לומדים שתי אותיות אפילו בפעמיים?

136. הקשו תוס', למה נפסול גם כשאינו רובו של השם, וכי בגלל גזירה אטו היכן שהוא רובו של השם, נפסיד למלוה?

137. כך מפרש הרשב"ם. וכתבו התוס', שמשמע, שהוא אינו מפרש שנמחקה אות אחת למטה אלא שחסרה מלכתחילה. והקשו, הרי הברייתא מדברת באותו אופן של המשנה, ובמשנה כתוב "שאם תמחק אות אחת".

ולכן הם מבארים, שבאמת מדובר שנמחקה האות. ולכן, כאשר נמחקו שתי אותיות למטה, שאין למדין מן העליון, אין גובין בשטר זה כלל,

134. לכאורה קשה, הרי חנן הוא בנו"ן סופית בסוף ואין אפשר לומר שהוא חנני שכתוב בנו"ן רגילה?

ומבאר התורת חיים שהסופרים רגילים לקצר את שמות האנשים בתחילה או בסוף, כגון ליעזר במקום אליעזר, או אליה במקום אליהו, משום שהו"ו שבסוף במילא לא מורגשת במבטא. וכן חנני משמיטים את היו"ד. ולפי שאין כותבים נו"ן רגילה בסוף המילה, לכן הם כותבים נו"ן סופית אך כוונתם לשם חנני.

וראה שם שביאר גם לדעת התוס' שמדובר במחיקה ולא בהשמטת הסופר.

135. הרשב"א הביא שהירושלמי נסתפק אם היה כתוב למעלה "חנן" ולמטה "נני" האם נלמד תחתון מהעליו ונוסיף תי"ת, ואחר כך נלמד

מאות.

שלחה רב שרביא קמיה דאבוי את השאלה הזאת: האם הכוונה היא לשית מאה איסתירי, סלעים, וזוזא. או דלמא, הכוונה היא לשית מאה פריטי פרוטות, וזוזא?

אמר ליה אביי: דל פריטי, אין להסתפק בפרוטות, דלא כתבי בשטרא. שלא כותבים בכלל פרוטות בשטרות, דאסוכי מסכנן להו, ומשוי להו זוזי. מסכמים את הפרוטות וכוללים אותם בדינרים, שבמקום מאה תשעים ושתיים פרוטות, כותבים דינר אחד.

קטז-א

מאי אמרת, אלא מה תרצה לומר, שהכוונה היא, לשית מאה איסתירי וזוזא, לשש מאות סלעים וזוז. אך מאחר שיש לפרש גם שהכוונה היא לשש מאות זוז [שהוא רבע סלע, שהסלע היא ארבעה דינרים]. אם כן יד בעל השטר על התחתונה, ואינו גובה אלא זוזים.

פלוני ספל, ו"קפל" מלמטה, היה כתוב למטה שהוא הפקיד אצלו קפל, דהיינו בגדים הראויים לקפלם, (138) הכל הולך אחר התחתון, וצריך לתת לו קפל.

בעי רב פפא: היה כתוב "קפל" מלמעלה, ו"ספל" מלמטה, מאי?

מי חיישינן לזכוב, האם במקרה זה אנו הולכים אחר העליון, כי מן הסתם גם למטה היה כתוב "קפל", אלא שבא זכוב ומחק קצת מרגל הקו"ף עד שנעשה סמ"ך. (139) או לא. או שאין חוששין לזכוב, וגם כאן הולכים אחר התחתון, והוא צריך לתת לו ספל?

ומסקינן: תיקו! (140)

ההוא שטר, דהוה כתב ביה שפלוני חייב לפלוני "שית מאה וזוז", שש מאות ועוד זוז [דינר], ולא היה כתוב מאיזה מטבע השש

לגגה. אך בתשב"ץ [א נ] הוכיח מכאן שבימי חז"ל היו נוהגים להדביק את רגל הקו"ף לגגה, שהרי אין דרך הזכוב להוסיף אלא לחסר את האות.

ובסוף כתב, שאין ראייה כל כך, כי אולי בשטרות לא מקפידים כל כך בצורת האותיות ואפילו בדברים שפוסלים בספר תורה.

140. דעת הרשב"ם שהלכה כסומכוס, שכל ממון המוטל בספק חולקין. אך זה דוקא בספק שהוא על עצם המעשה איך היה. אבל בספיקא דינא, כגון הכא, שנשאר בתיקו, אין אומרים יחלוקו. אלא, כיון שהדיינים אינם יודעים איך לפסוק, ישתקו, והמחזיק יחזיק מה שבידו.

וכתב הקובץ שיעורים, שאין הכוונה לדין המוציא מחבירו עליו הראייה, אלא לכל דאלים

כי מאחר שאנו רואין בו ריעותא בשתי אותיות, אנו חוששים שמא היה כאן שם אחר ואיננו יודעים מיהו. תוס' ד"ה אבל.

138. רשב"ם. ורבינו תם מפרש, "ספל" ראשי תיבות ס' פלגי, דהיינו שלשים חצאי סלעים. ו"קפל" הוא ק' פלגי, דהיינו מאה חצאי סלעים. ורבינו חננאל מפרש, "ספל" היינו ספל ממש כמו פירוש הרשב"ם. ו"קפל" הוא שם של כלי. ועוד מפרש, "ספל" ראשי תיבות סאה ופלגא. ו"קפל" הוא קב ופלגא. תוס' ד"ה ספל.

139. בבית יוסף אורח חיים [לן] כתב, שמזה ראייה שרגל הימין והשמאל של הקו"ף נוטים זה לזה שאז אפשר שהזכוב חיברם. וכן כתב בתומים [מב ט] שהזכוב חיבר את רגל הקו"ף